

*Hannah Skoreyko
(Chernivtsi)*

**“MAN WITH A WEAPON” IN AUSTRIAN
EMPIRE: EVOLUTION OF PERCEPTION
OF WAR AND ARMY IN WEST UKRAINIAN
SOCIETY IN 19TH CENTURY**

The idea about army and war in society perception in West Ukrainian lands through the prism of external and internal factors is considered in the article.

Key words: war, conscription, national guard, soldiers, officers, Man Rus council, rebellion, Yuri Fedkovych

УДК 796.03 (498.6) 452. XX

**Борис Білецький
(Чернівці)**

**“ПЛАСТ” ЯК СКЛАДОВА ВСЕСВІТНЬОЇ
ОРГАНІЗАЦІЇ СКАУТСЬКОГО РУХУ
(ДО 100-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ ЗАСНУВАННЯ)**

У статті зроблена спроба дослідити історію зародження та розвиток «Пласту» як національної скаутської організації України в контексті вітчизняної історії ХХ-поч. ХХІ ст.

Ключові слова: Скаутинг, пласт, таборування, ідеї «Пласту», інтернаціоналізація скаутизму, орлікада.

Важливу роль у розвитку Української держави, її національному та культурному відродженні, вихованні національно свідомих та високо-інтелектуальних громадян відіграють громадські організації. Чільне місце серед них належить молодіжним організаціям. Проблема виховання особистості з активною життєвою позицією, соціально компетентної, орієнтованої на здоровий спосіб життя і самовдосконалення актуалізується у Конституції України, в Законах України “Про освіту”, “Про позашкільну освіту”, “Про молодіжні та дитячі громадські організації”, “Про об’єднання громадян України”, у Державній національній програмі “Освіта” (Україна ХХІ ст.) та ін. До цих проблем прикута увага багатьох науковців. Серед них – насамперед такі, як О. Вацеба, Ю. Жданович, О. Вінничук, Ю. Луцький, І. Піддубний, Б. Савчук, І. Шумський¹ та ін.

В цьому контексті заслуговує на увагу досвід діяльності, набутий українською молодіжною організацією “Пласт” як складовою Всесвітньої організації скаутського руху, який вимагає свого вивчення, узагальнення та застосування у практиці виховання підростаючого покоління – будівничих Української держави, їх нової генерації.

Туристично-краєзнавча діяльність Івана Франка та його однодумців дали значний поштовх для подальших народознавчих подорожей, надали їм організованих форм і сприяли масовому залученню до цих процесів учнівської, студентської молоді,

інтелігенції, вчених, громадськості. Вона стала своєрідним єднальним містком Наддніпрянщини і Наддністрянщини, молодь яких все більше залучалася до подорожування, пізнання рідного краю, що, по суті, стало важливим феноменом у розвитку пізнавального туризму, а, значить, фізичного і духовного гарту молоді, важливим інструментом патріотичного виховання підростаючого покоління через створення різних молодіжних організацій. Саме вони послужили фундаментом, основою пластунського руху в Україні².

З історії відомо, що попередником скаутського руху в Україні була таємна юнацька організація Кам’янець-Подільської бурси “Запорозька Січ” (1895–1900) на чолі з “полковником” Ісаєю Сулковським. Опікуном організації був художник Д. Жудін. Учасники організації плекали козацькі традиції, прибирали собі псевдоніми козаків – історичних або літературних героїв, виробляли дерев’яну “зброю”, особливої уваги надавали фізичному гарту і життю серед пригод. Кожен відділ мав свою відзнаку – гілку дерева, котру носив на шапці. Таким чином, є підстави стверджувати, що деякі ознаки, характерні для скаутингу, виявлялися вже заздалегідь, ще до появи скаутингу як явища і на українських землях.

Серйозним поштовхом для дальшого його розвитку та для виникнення системи патріотичного виховання молоді стало заснування 1907 р. англійським генералом Робертом Бейденом – Пауеллом експериментального скаутського табору на острові Броуксі на Темзі під Лондоном для 20 хлопчиків з різних соціальних сімей. Девізом скаутів був заклик “Будь готов!”. Хлопчики практикувалися у слідознавстві, тренували спостережливість, в’язали “морські” вузли, вчилися розкладати вогнище та заряджувати пожежам, оволодівати навичками таборування та життя у “дикій” природі, ввечері слухали захоплюючі розповіді про подорожі, морські традиції, прапор тощо. Результати цього експерименту нині відомі як Всесвітній скаутський рух, перший досвід якого було узагальнено в посібнику “Scouting for boys” – “Скаутинг для хлопців” Бейденом – Пауеллом. Про його популярність засвідчує переклад цього бестселера 35 мовами народів світу. Однією з фундаментальних основ скаутського руху, декларується у Конституції Всесвітньої організації скаутського руху, є “Концепція цілісності природного світу”³.

Уже 1908 р. перші загони скаутів виникають у країнах Західної Європи, 1909 – в Росії, де першими скаутами стали ліцеїсти Царського Села.

Перший активний сплеск до поширення власне скаутського руху у світовому масштабі припадає на 1911-1912 рр. Після виходу в світ книги Роберта Бейдена – Пауелла “Скаутинг для хлопців” (1908) потрібен був деякий час для широкого ознайомлення світової громадськості з її змістом і оцінки її основних ідей для виховання молоді.

Після появи скаутського руху інформація про нього з’являється на сході і заході України, в обох її

частинах, розділених поміж Російською та Австро-Угорською імперіями. Перші скаутські осередки – український і польський – одночасно виникають в обох її частинах, у сучасних Донецькій і Львівській областях відповідно. Цікаво, що вони були першими і для своїх народів, тобто український і польський скаутинг зародилися саме в Україні.

У 1909 р. в Бахмутському повіті на Катеринославщині (нині м. Артемівськ Донецької області) гімназист, а згодом лікар Антон Гончаренко створив першу бой-скаутську дружину (роту) в Російській імперії. Восени, роз'їхавшись по школах, його скаути організували аналогічні відділи на Катеринославщині та Харківщині – у Луганську, Ізюмі, Слов'янську. В своїй діяльності вони керувалися книгою “Юный разведчик” (“Скаутинг для хлопців” у російському перекладі). Влада намагалася перетворити новий рух на мілітарну структуру під проводом інспектора народних шкіл Бахмутського повіту. Вона розвинулася у відносно велику організацію, об'єднувала у своєму складі гімназистів, реалістів та молодших дітей робітників і будувалася на більш демократичних засадах, ніж російський скаутинг⁴.

Напередодні і в роки Першої світової війни процес творення скаутських організацій в підросійській Україні набуває масштабних розмірів. У 1911-1914 рр. у Києві існував гурток скаутів, заснований лікарем А. Анохіним, який характеризувався як туристичне товариство для пізнання Києва та його околиць, а по суті виховання молоді за системою Сеток – Томпсона. Серед членів гуртка – брати Богацькі, професор Щербина, дослідник археологічних пам'яток стародавнього Києва, та ін. Відділи бой-скаутів за англійським зразком і методами почали творитися з 1914 р. під час Першої світової війни заходами Київської навчальної округи при гімназіях міста Києва. Їх очолив згаданий уже А. Анохін. Вони мали проросійський характер, велика увага в них приділялась фізичному вихованню. Скаути допомагали переносити хворих вояків із санітарних потягів на вокзалі до шпиталів. 27 квітня 1915 р. “розвідники” зустрічали і проводжали потяг імператора Миколи II під час його відвідин Києва. 1915 р. у Києві діяло дві дружини. А. Анохін видав підручник “Спутник юного разведчика”. У 1915 р. в Києві виник перший загін “юних розвідниць”.

За часів Російської імперії скаутські загони існували переважно при школах, крім названих українських міст, в Одесі, Катеринославі, Бахмуті, Олександрівську (Запоріжжі), Харкові, Житомирі та ін⁵.

Паралельно тривав процес творення скаутових організацій в західноукраїнських землях. У листопаді 1909 р. львів'янин Андрій Малковський здійснив переклад польською мовою книги “Скаутинг для хлопців”. 1911 р. вона вийшла друком під назвою “Скаутинг як система виховання молоді”. Ставши великим прихильником нового руху, популяризуючи його, А. Малковський у березні – квітні 1911 р.

провів у Львові перший скаутський вишкіл, а з листопада цього ж року почав видавати часопис “Skaut”, який швидко набував популярності серед молоді⁶.

Перша українська скаутська організація в західноукраїнських землях виникла при філії Академічної гімназії у Львові, яку в 1911 р. заснував студент Львівської політехніки Іван Чмола в складі львівського військово-спортивного товариства “Січ”. До її складу увійшли учні Академічної гімназії, студенти Львівського університету, Торговельної школи, Головної державної семінарії, жіночої семінарії, Українського педагогічного товариства та семінарії сестер василянок⁷.

Організатором іншого скаутського осередку у Львові став син Івана Франка – Петро. У грудні 1911 р. він створив пробний таємний гурток при філії Української академічної гімназії у Львові, куди увійшли учні її старших класів. Згодом він легалізувався. Його діяльність проводилась на основі англійського скаутського підручника Бейден-Пауелла. На початку квітня 1912 р. П. Франко створив перший український дівочий скаутський гурток при жіночій семінарії Українського незалежного товариства, юнки якого належали також паралельно і до гуртків І. Чмоли. Гуртки, організовані П. Франком, уже навесні 1912 р. переросли в досить широку пластову організацію, яка нарахувала у своєму складі близько 120 чоловік. На відміну від гуртка І. Чмоли, який мав військово-спортивне спрямування, П. Франко одним з головних напрямів роботи свого гуртка вважав фізичну підготовку⁸. Саме П. Франку належить ідея назвати скаутів пластунами за аналогією з назвою розвідників-пластунів у війську українських запорозьких козаків⁹.

При Українській академічній гімназії у Львові, в головному її корпусі, було засновано ще один скаутський осередок, але вже цілком легальний. Очоловав його викладач Олександр Тисовський. Свій перший скаутський гурток з дозволу дирекції гімназії О. Тисовський заснував на базі четвертого гімназійного класу 12 квітня 1912 р. На відміну від І. Чмоли та П. Франка, які на заняттях у своїх гуртках головну увагу зосередили саме на змістовній частині відповідно військового та фізичного виховання і недостатньо її приділяли іншим моментам, О. Тисовський дотримувався “букви” бейден-пауеллівської ідеї. Складений О. Тисовським план діяльності осередку становив синтез загально-скаутської теорії та способу життя українського козацтва. Як свідчать новітні архівні дані, 18 червня 1912 р. він прийняв екзамен учасника та присягу українських пластунів, яку склали 40 юнаків і юнок¹⁰. Офіційним початком “Пласту” вважають 12 квітня 1912 р.

Пластові гуртки виникали також і в інших містах Галичини. У Станіславі перший пластовий гурток було засновано 1911 р. в українській гімназії під опікою вчителя Г. Кичуна та семінарста М. Шкабрія, який організував пластові заняття ще восени

1911 р. Відділи “Пласту” існували в Галичині в усіх українських і багатьох польських гімназіях¹¹.

Головним ініціатором створення пластової організації на Буковині виступило студентство Чернівецького університету, згуртоване в товариствах “Січ” і “Студентський союз”. У січні 1914 р. їх активні члени створили ініціативну групу, яка розгорнула широку роботу серед шкільної молоді, що дозволило уже в лютому поточного року розпочати роботу гуртка прихильників “Пласту”. В кінці березня відбулися організаційні збори, на яких було прийнято рішення про заснування “Буковинського II полку Українського Пласту ім. І. Богуна”, його першим головою став О. Гундич. Відбувається бурхливе зростання “Пласту”, який на початок Першої світової війни мав близько 800 членів¹².

На відміну від Галичини, довоєнний “Пласт” на Буковині не мав такого промілітарного спрямування, як у галичан. Буковинці мали тісні контакти зі Львовом і брали участь у двох довоєнних пластових з’їздах. Перший пластовий з’їзд відбувся у Львові у 1913 р. під керівництвом П. Франка. На ньому були прийняті статут і план діяльності “Пласту”, складені О. Тисовським, та вимоги до трьох пластових іспитів, пластові організаційно-структурні засади і проект одягу англійського зразка. Другий пластовий з’їзд відбувся у 1914 р., в якому взяли участь представники 30 організацій краю. На ньому була створена осередня пластова управа, на яку поклалися функції центральної пластової влади.

Поряд з Чернівцями найбільш дієві пластові організації працювали в Кіцмані, Вижниці, Вашківцях та інших місцевостях¹³.

Найголовнішим напрямом діяльності “Пласту” були туристичні походи та створення мандрівних і постійних таборів, де молодь набувала фізичного та військового вишколу, підвищувала свою національну свідомість.

Першим таким табором став підготовчий табір, організований І. Чмолою в Карпатах (Говерла) влітку 1912 р. за участю близько 30 пластунів і пластунок з різних гуртків “Пласту”. Він по суті став першим пластовим мандрівним табором. А в 1914 р. П. Франко поклав початок постійним пластовим таборам. Для координації пластовим рухом було утворено Верховну пластову раду. З початком Першої світової війни пластуни влилися в загони Українських січових стрільців¹⁴.

Щодо Буковини, то тут після відступу російських військ члени “Буковинського полку” намагалися самостійно відновити пластову працю та організувати кілька заходів національного характеру в Народному домі Чернівців. Але тоді розгорнути її не вдалося і вся пластова діяльність на деякий час зупинилася. Таким чином, Перша світова війна на кілька років перервала роботу “Пласту”.

В умовах, коли Перша світова війна наближалася до закінчення, Лютнева демократична революція, що відбулася в Росії (1917), привела до розвалу Російської імперії та створила передумови для від-

новлення і становлення пластового руху в Україні.

В часи національно-державного відродження України, що стало можливим завдяки згаданим обставинам, починаючи з 1917 р., українські скаути організаційно виділилися із складу загально-російської організації і перейшли на національне українське становище. Всі вони створювалися на британський зразок. Ще в 1916-1917 рр. Ю. Гончарів – Гончаренко, дружинний першої скаутської організації на теренах сучасної України у Бахмуті, під час служби у війську організував цілком українську скаутську дружину в Ізмаїлі нинішньої Одеської області. Один із перших українських скаутських загонів виник за ініціативою В. Плюща, бой-скаута першого ступеня, та інших скаутів у березні 1917 р. під назвою “Перший український загін бой-скаутів м. Чернігова”¹⁵.

Паралельно діяли український бой-скаутський загін у Києві та гімназіях Білої Церкви, заснований Є. Слабченком у травні 1917 р. У 1918 р. скаутські відділи виникли у Вінниці, Каневі, Ржищеві та Києві, пізніше у Фастові, Житомирі, Катеринославі, Кам’янці-Подільському, Харкові, Одесі тощо. Вони носили назву “Українські бой-скаути” (УБС). На чолі їх стояли такі відомі діячі, як О. Яремченко, М. Мороз, І. Лоський, О. Гайдовський, О. Попович, Ю. Липа та ін.¹⁶

В деяких місцевостях українізація скаутингу відбувалася за допомогою пластунів Галичини в лавах УСС та січових стрільців армії УНР. Загони скаутів у Білій Церкві допомагали організувати Є. Слабченкові співзасновник “Пласту” у Галичині І. Чмола та М. Левицький.

Розбудовуючись, український скаутинг створив свої координуючі органи – у Києві діяла “Всеукраїнська Скаутова Рада”.

Українське керівництво прихильно ставилося до цього руху і всіляко його підтримувало. Влітку 1918 р. гетьман П. Скоропадський видав розпорядження про створення скаутських організацій при середніх школах. Як форму фізичного і морального виховання молоді в УНР сприймав пластовий рух Симон Петлюра.

Слід зазначити, що ідеї українського “Пласту”, характерні для західноукраїнських земель, галичани намагалися поширити по всій Україні. У 1918 р. вони почали засновувати пластові організації на Поділлі.

Ця вся робота скеровувалася Павлом Богацьким, який був начальником комісії для військових юнацьких шкіл, “Січей” і “Пласту” в Україні. У 1919 р. старшини українського війська – галичани і надніпрянці – утворили товариство “Мати – Січ”. Січова Рада працювала над організацією відділів “Молодої Січі” як формою фізичного і морального виховання української молоді в Українській Народній Республіці. Вони діяли переважно в школах і в суті своїй були скаутськими – пластовими організаціями.

На весну 1920 р. гуртки пластунів були засновані в двох гімназіях і в реальній школі. Крім того, по

школах були пластуни – самітники, що залишилися після розпаду гуртків, та гуртки без провідників. На нараді керівників, переважно студентів, які ознайомились з пластовою роботою в школах, обговорювали питання організації Пластової Ради. Серед них – буковинець Зазуляк, наддніпрянець Васильчук, галичанка Кекешівна, галичанин Фільц та ін. Вони організували Головну пластову раду в складі: Зазуляк – голова, Васильчук – керівник хлоп'ячих організацій, Кекешівна – дівочих, Зборовець – скарбник, Фільц – секретар¹⁷.

Внаслідок поразки української національно-демократичної революції і встановлення радянської влади в Україні – УСРР – ця діяльність припинилася – скаутинг на території України було заборонено. Чільні діячі українського скаутингу змушені були емігрувати.

Що ж до західноукраїнських земель, то у повоєнні роки тут скаутський рух відновлюється і відбувається його становлення у рамках “Пласту”. В цей час пластовий рух набуває масовості. Цьому серед іншого сприяли вихідці з центральних та південно-східних земель, які доклали значних зусиль для розбудови “Пласту” на Волині, в Галичині та на Закарпатті¹⁸, а також поява першого українського підручника “Життя у ”Пласті” за редакцією О. Тисовського¹⁹.

У 1921 р. пластовий рух в Галичині і на Буковині не тільки відновив свою діяльність, а й набув значної масовості. З 1922 р. почали організовуватися літні і зимові пластові табори, що діяли під час зимових і літніх канікул. Почала діяти Верховна пластова рада, яка з 1924 р. отримала назву Верховна пластова команда²⁰. В таборах “Пласту” найефективніше досягалось поєднання гармонії душі і тіла. Спільне перебування у таборі протягом місяця зближувало пластунів, формувало їх колектив, а бесіди і пісні при вогнищах і зустрічі з цікавими людьми розвивали у них почуття спільності завдань, дружби, товаришкості, взаємодопомоги.

Табори були відпочинково-виховні й інструкторські, поділялися на вікові групи, а також хлопчачі і дівочі та змішані. В Галичині діяли гуртові, курінні, поштові, окружні, крайові і міжрайонні табори, в яких брали участь пластуни і пластунки не тільки з Галичини і Волині, а й Закарпаття. У 1929 р. тут діяло 13 пластових таборів місцевого і 7 крайового значення, в яких проходило фізичне, моральне і національне виховання близько 2 тис. пластунів – вони навчалися життю через гру, спорт, туризм, духовне самовдосконалення. В них виховували глибокий патріотизм, почуття особистої і національної честі, обов'язок допомогти іншим, почуття правдивої пластової дружби.

Коригуючи свою діяльність, охоплюючи нею все більше людей, Верховна пластова команда на чолі з професором С. Левицьким не тільки розширила і урізноманітнила спектр заходів, а й запровадила цілу низку новацій (створювались нові типи таборів, практикувались багатоденні походи-зустрічі, культурно-просвітницькі заходи

тощо). Важливу роль у консолідації і зростанні авторитету пластового руху відігравали зльоти пластунів, які почали практикуватися з 1924 р.²¹

Але чим більша була активність пластунського руху, тим з більшою підозрою ставилися до “Пласту” польські власті. У вересні 1930 р. владою було прийнято ухвалу про заборону “Пласту”. Відтоді він працював у підпіллі²².

Повоєнне відновлення та становлення “Пласту” на Буковині відбувалося у складних умовах. Усе національне життя українців було замкненим у вузько територіальних межах, а будь-яка спроба налагодити культурно-освітню діяльність зустрічала опір з боку румунської адміністративної влади. Коли 1921 р. учні Чернівецької гімназії спробували відновити діяльність “Пласту”, влада не дала на це дозволу. Лише 1928 р. з деяким послабленням національних утисків буковинські студенти відновили зв'язки з Галичиною. Влітку 1930 р. учасники буковинського “Пласту” побували на Косівщині. Ним опікувалися члени студентського товариства “Чорноморе” Б. Сірецький, Л. Гузар, В. Антонюк, які розробили план розвитку організації в краї. У травні 1931 р. 70 студентів Чернівецького університету об'єдналися в Перший пластовий курінь, що мав назву “Довбуш”, а потім “Верховинці”, який очолив Б. Сірецький, на базі якого в 1933-1934 рр. створили Пластовий кіш²³.

Його члени у чотирьох гуртках досить успішно опанували пластову теорію та закріплювали її на практиці на околицях Чернівців. На базі цього куреня з числа студенток, що вийшли з нього, було утворено Другий пластовий курінь старших пластунок “Ясні зорі”. Водночас був створений Третій пластовий курінь старших пластунів імені Івана Мазепи, який фактично репрезентував пластову ідею в краї.

Ідеї “Пласту” поширювалися також серед шкільної молоді. Навесні 1931 р. з числа учнів Чернівецької гімназії під керівництвом Б. Сірецького було створено пластовий курінь, що нараховував 30 членів. Незабаром при ньому виник гурток новаків, який очолив П. Войновський. Але це були часи, коли активно розгорталася діяльність румунської скаутської організації “Стража церій”, якою опікувався сам король і яка фактично відтіснила українську організацію “Пласту” на задній план, залишаючи її в тіні.

В такому стані пластові осередки проіснували до 1934 р., коли їх охопила глибока криза, викликана тим, що багато членів осередку по закінченні навчання роз'їхалися або вступили до війська. Спроби реалізувати “Пласт” чи створити його окрему секцію при спортивному товаристві “Довбуш” не увінчалися успіхом²⁴.

Прихід в Галичину і на Буковину радянської влади відзначався рішучим наступом на скаутський рух. Його активісти були фізично знищені (І. Чмола, П. Франко, В. Пашницький, О. Степанів, М. Ясениця та ін.)²⁵.

З того часу “Пласт” переніс свою діяльність

в діаспору. Там було створено шість крайових організацій пластунів: у Канаді, США, Австрії, Аргентині, Великобританії, Німеччині, а пізніше ще і в Польщі, Чехословаччині, Бразилії, Франції²⁶.

Лише з проголошенням незалежності України стало можливим відновлення діяльності “Пласту” в рідному середовищі (1990-і)²⁷.

Відновивши свої структури, дотримуючись традицій, закладених в перші десятиріччя існування “Пласту”, організація перебуває поза школою і є елітарною. Як і в попередні роки, виховання пластунів здійснюється через гру, спорт, туризм. За деякими даними, на час відновлення діяльності “Пласту” нараховувалося приблизно 130 різних ігор, які використовувалися пластунами²⁸. Їх коло з часом розширювалося, появлялися нові ігри, які сприяли патріотичному вихованню молоді.

Серед таких можна назвати Орликіаду. Це інтелектуально – мистецьке змагання, що проводиться організацією щороку в кінці жовтня – на початку листопада на визначену тему з українознавства. Воно зародилося у 1962 р. в США серед української діаспори. З 1993 р. це змагання проводиться і в Україні. Присвячується воно пам’яті Пилипа і Григорія Орликів – відомих політичних діячів, активних борців за незалежність України. У контексті рекреаційно – туристичної діяльності Орликіада розглядається як подієвий ресурс, що сприяє розвитку дитячо-юнацького туризму²⁹.

Україна нині є складовою Всесвітньої скаутської організації. Вона в ній представлена Національною організацією скаутів України, куди її офіційно прийняли в липні 2008 р., на 38-й Всесвітній скаутській конференції в Кореї.

На 2008 р. в Україні у складі цієї організації діяло 130 осередків пластунів у 24 областях, які нараховували близько 10 тис. членів. Очолив її один із великих українців, що увійшов у світову еліту і став посередником між Україною і західним світом, Богдан Гаврилишин, який сам пройшов гарт через “Пласт”³⁰.

Йдучи назустріч століттю українського “Пласту” і відзначаючи 155-ліття Роберта Бейдена-Пауелла, пластуни – українські скаути – 22 лютого 2012 р. створили Опікунську раду цієї організації – дорадчий орган “Пласту”, яку очолив почесний її голова Богдан Гаврилишин, а координатором стала депутат Верховної Ради України Леся Оробець³¹.

У рамках святкування 100-літнього ювілею “Пласту” – Національної скаутської організації України – проводиться в різних її регіонах ціла низка заходів. В Україні у квітні 2012 р. проводився марафон, девізом якого було “100 заходів по всій Україні”. В Івано-Франківську відбулася прес-конференція з нагоди святкування 100-ліття “Пласту” та відкрито експозицію “Пласт – 100 років великої історії”. Проведено конкурс крайових вишколів. У Львові проведено скаутський ярмарок “Пластова кооператива”. Чернівецькі пластуни до 100-річчя “Пласту” заклали цій сквер, який обіцяє стати новою візитівкою міста³². Проводилося

багато інших заходів.

Святкували ювілей українського “Пласту” на заході і на сході, півночі і півдні України, а також далеко за її межами. Цьому ювілею було присвячено прес-конференцію, яка проведена 17 квітня 2012 р. в інформаційній залі УНІАН (Київ), а в Криму – Окружний Пластовий з’їзд. В далекій Антарктиді, за даними газети “Свобода”, один із піків назвали “Пік 100-ліття “Пласту””. 12 квітня 2012 р. в Івано-Франківську урочисто відкрито перший у світі пам’ятник “Пластунам, що не зламали своїх присяг” в присутності близько 300 пластунів з Івано-Франківська, Коломиї, Львова, Тернополя, Києва, Луцька та Чернівців. Кошти на пам’ятник збирали пластуни з Донеччини і Дніпропетровщини та Франківщини, українські студенти з Оксфорду та пластуни з Лондона.

На початку квітня парламент Канади привітав українців зі святкуванням 100-ї річниці “Пласту” – українського скаутингу.

Урочистості з нагоди 100-річчя українського скаутингу, призначені на серпень 2012 р., відбулися під час Ювілейної міжкрайової пластової зустрічі, яка була проведена у Львові. Місцем такої зустрічі обрали Львів не випадково, адже саме тут 1911 р. при Академічній гімназії, як відомо, було засновано перші українські пластові (скаутські) гуртки, а 12 квітня 1912 р. відбулася перша пластова присяга на вірність Богові й Україні.

Ювілейний захід, участь у якому взяли понад 2 тисячі пластунів із восьми країн світу – України, Канади, США, Австралії, Аргентини, Польщі, Великобританії й Німеччини, відбулася на майдані біля пам’ятника Кобзареві.

Ювілейна міжкрайова пластова зустріч – це завершальний етап святкування 100-ліття “Пласту”. Початковий – крайові табори в першій декаді серпня, загалом їх було 26, що є абсолютним рекордом за всі роки крайових таборів³³.

Ювілейна міжкрайова пластова зустріч не тільки підвела підсумки своєї столітньої діяльності, а й накреслила шляхи її дальшого розвитку, що ведуть до формування громадянського суспільства в Україні.

Таким чином, Український “Пласт” як органічна частина світового братства скаутів втілює єдність національного, міжнаціонального й універсального характеру. Він покликаний виховувати щирих, активних патріотів, сильних тілом, духом і мораллю, справжніх борців за волю України, будівничих громадянського суспільства в нашій державі.

¹ Вацеба О. М. Нариси з історії спортивного руху в Західній Україні. Ів.-Франківськ: Лідея – НВ, 1997; Жданович Ю. М. Організаційно-педагогічні засади виховного процесу у скаутській організації пласт. Автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.01. / Інститут проблем виховання АПН України – Київ, 2004; Луцький Я. Національне виховання української молоді Галичини в 20-30 рр. ХХ ст. у „Пласти” // Людина і політика. – 2002. – №2; Піддубний І. З історії студентського

руху на Буковині у міжвоєнний період // Буковинське віче. – 1998. – №1; Савчук Б. Український Пласт. 1911-1939. – Ів-Франківськ: Лілея – НВ, 1996; Трохим'як Б. Гімнастично-спортивні організації в національно-визвольному русі Галичини (др. пол. XIX – перша пол. XX ст.). Тернопіль: Економічна думка, 2001; Шумський І. І. Молодіжний рух у Західній Україні (1920-1939). Автореф. дис. канд. іст. наук: 07.00.01 / Чернів. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. – Чернівці, 2001.

² Білецький Б. Туристично-краєзнавча діяльність Івана Франка / Б. Білецький, З. Чебан / Наук. вісник Чернівецького ун-ту: ім. Ю. Федьковича: Зб. наук. праць: Історія. Політичні науки. Міжнародні відносини. – Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича, 2011. – Вип. 583-584. – С. 102-108.

³ Дмитрук О. Ю. Екологічний туризм: сучасні концепції менеджменту й маркетингу/ О. Ю. Дмитрук, С. В. Дмитрук. – К.: Альтерпрес, 2009. – 58 с.

⁴ Скаутсько-пластовий рух у Кам'янці [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kp-os.com.ua/fakti/77-skautsko-plastovij-ruh-u-kamjanci> [Дата перегляду: 26.09.12].

⁵ Там само.

⁶ Там само.

⁷ Смаль І. Географія туризму та рекреація: Словник-довідник/І. Смаль. – Тернопіль: Навч. книга – Богдан, 2010. – 208 с.

⁸ Там само.

⁹ Скаутсько-пластовий рух у Кам'янці [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kp-os.com.ua/fakti/77-skautsko-plastovij-ruh-u-kamjanci> [Дата перегляду: 26.09.12].

¹⁰ Там само.

¹¹ Ерстенюк М. Пласт// Довідник з історії України/ М. Ерстенюк. – К.: Генеза, 2001. – С. 582.

¹² Устінова Т. Історико-педагогічні аспекти діяльності скаутської організації “Пласт” // Фізична культура та спорт у навчальних закладах східноєвропейських країн. Перша міжнародна науково-практична конференція. – Чернівці, 2010. – С. 124.

¹³ Там само.

¹⁴ Ерстенюк М. Вказ.праця. – С. 582.

¹⁵ Скаутсько-пластовий рух у Кам'янці [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kp-os.com.ua/fakti/77-skautsko-plastovij-ruh-u-kamjanci> [Дата перегляду: 26.09.12].

¹⁶ Там само.

¹⁷ Там само.

¹⁸ Там само.

¹⁹ Ерстенюк М. Пласт// Довідник з історії України/ М. Ерстенюк. – К.: Генеза, 2001. – С. 582.

²⁰ Луцький Я. В. Туристично-краєзнавча робота в “Пласті”// З історії вітчизняного туризму: Зб. наук. статей/ Я. В. Луцький. – К., 1997. – С. 50.

²¹ Там само. – С. 55-56.

²² Гургула І. Повернення “Пласту” Кілька штрихів до історії та сьогодення організації “Пласт” – українського відгалуження міжнародного туризму/ І. Гургула, О. Гринів// Освіта. – 1990. – 15 червня. – С. 4-5.

²³ Устінова Т. Вказ.праця. – С. 124.

²⁴ Там само.

²⁵ Гургула І. – Вказ.праця. – С. 4-5.

²⁶ Там само.

²⁷ Ерстенюк М. Пласт// Довідник з історії України/ М. Ерстенюк. – К.: Генеза, 2001. – С. 582.

²⁸ Гургула І. – Вказ.праця. – С. 4-5.

²⁹ Смаль І. Географія туризму та рекреація: Словник-довідник / І. Смаль. – Тернопіль: Навч. книга – Богдан, 2010. – 208с.

³⁰ Костура Д. Переможний Пласт// День. – 2008. – 9 лют. – С. 9.

³¹ Жуков А. У пластунів з'явилася Опікунська рада// День. – 2012. – 24-25 лют. – С. 9.

³² Гаргаля А. Пластуни Чернівців розбили власний сквер// День. – 2012. – 13-14 квіт. – С. 9.

³³ Козирева Т. 100 років – це тільки початок // День. – 2012. – 21 серп. – С. 12.

**Борис Белецький
(Черновці)**

**“ПЛАСТ” КАК СОСТАВНАЯ
ВСЕМИРНОЙ ОРГАНИЗАЦИИ
СКАУТСКОГО ДВИЖЕНИЯ
(К 100-ЛЕТИЮ СО ДНЯ СОЗДАНИЯ)**

В статье сделана попытка исследовать историю зарождения и развития “Пласта” как национальной скаутской организации Украины в контексте отечественной истории XX – нач. XXI в.в.

Ключевые слова: Скаутинг, пласт, идеи “Пласта”, интернационализация скаутизма, орликиада.

**Borys Beletskyj
(Chernivtsi)**

**“PLAST” AS THE COMPONENT OF
THE WORLD SCOUT ORGANIZATION
MOVEMENT (DEDICATED TO 100TH
ANNIVERSARY SINCE THE DAY OF
CREATION)**

In this article we tried to investigate the history of formation and development of the “Plast” as the national scouting organization in Ukraine, in the context of the native history in XX-XXI centuries.

Key words: Scouting, layer, camping, the ideas of “Plast”, internalization of scouting, orlykiada.

**УДК 94(477.83/.86): 94(100) : 94(470+571)
“1914/1917”**

**Андрій Королько
(Івано-Франківськ)**

**РОСІЙСЬКА ОКУПАЦІЯ ПОКУТТЯ
В РОКИ ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ
(1914-1917 рр.)**

У статті розглянуто особливості російської окупаційної політики на території Покуття в період Першої світової війни. Автором показано перебіг воєнних дій, які спричинили захоплення історико-географічного регіону російськими військами, розкрито характерні риси становлення окупаційного режиму у краї, простежено непрості взаємини російської влади з місцевим населенням.